

A 40. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Számtani kérdés: Az 1876-ik évben történt. **Földrajzi kérdés:** Bács község. **Történelmi kérdés:** Gurko József Vladimirovics. **Természettudományi kérdés:** Farkasok rendje a kételtűek osztályából. **Képrejtvény:**

Ha a föld Isten kalapja,
Hazánk a bokréta rajta.

Helyesen fejtették meg: Benisch Arthur, Denk Gusztáv, Dániel Mihály, Picker Gerő, Hübner János, Aliquander Ödön, Ács Albert, Ács Nagy István, Tonelli Sándor, *Szenyovszky Ferencz*, Jakab Gyula, Schmid Károly, Szécskay Dezső, Windt Lajos, Balogh Pál, Gretzmacher Jenő, Halmi Gyula, Nyúl István, Reiser Sándor, Kárácz Géza, Rosenberg Ignác, Nagy Vincze, Reich Zoltán, Bauer Gyula, Lázár István, Simon János, Keresztsegly Sándor, Buzáth Jenő, Stein Pál, Groesli Gyula, Fiedler Kálmán, ifj. Miróczy János, Chabada Jenő, Miróczy Árpád, Molnár Béla, Kutlik Félix.

A kitűzött könyvjutalmat, Garay J. Szent László utáni díszkötésben *Szenyovszky Ferencz*, keresk. akadémiai tanuló nyerte el Székesfehérvárott.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Diákok világpostája! *E tárgyban egymást érik a telkesnél telkesebb, érdeklődő és okos megnyilatkozások. Miatán mi minden kedves hívünk véleményére kíváncsiak vagyunk, készségesen várjuk a további nyilatkozatokat.*

Az iskolai év meggyújtásával megkezdődött az önképzőkörök működése is. Kérjük tudósítóinkat, küldözgesék idejében értesítéseiket. Azon intézetekből, melyekben a «Tanulók Lapja» tudósítói állása nem volt betöltve vagy megüresült, ajánlkozókát várunk, hogy az «Iskola világából» rovatunk czéljának megfelelően: a magyar ifjúság szellemi életének tükré legyen.

T. P. Arad. Tudósítónak köszönettel elfogadjuk, figyelmébe ajánlván lapunk terjesztését. — **B. A.** Szeged. A tanári kurzus az egyetemen négy esztendőig tart; ezen idő alatt két alapvizsga teendő le. Az ötödik év végén letehető az utolsó, a pedagógiai vizsga. Jeles érettségi bizonyítvánnyal föltétlenül számíthat tandíjmentességre. Elfogadjuk. — **D. P.** Budapest. A legnagyobb portugál költő Camoens Lajos, a «Luziada» szerzője. — **Tudósító.** Pécs. Polytassa további tevékenységét. Jutalomkönyvre még ráér reflektálni. Bekötési táblák mult évfolyamunkhoz még kaphatók a kiadóhivatalban. — **R. J.** Kaposvár. Küldje ezentúl ön a tudósításokat és szerezzon a «T. L.»-nak mentül több hívet a derék kaposi deákok között. — **Ö. L.** Budapest. Kiskorú ember nem köthet visszerterhes jogügyleteket, s így a kért műveket csak úgy kaphatja meg részletfizetésre, ha valaki kezeskedik önért. **Dr. S. A.** A cikkek most jön, a költeményt a jövő számban hozzuk. Üdv a szerzőnek, a kit az egyetemről jól ismerünk.

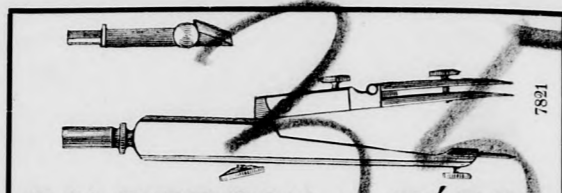
MAGYAR IRÁSBELI FELADATOK.

Összeállította
Dr. RUPP KORNÉL,
főgymn. tanár.

Több mint ezer magyar feladatot tartalmaz
vázlatokban s kidolgozva.

Ára a 400 oldalra terjedő szép kiállítású munkának
2 forint.

Megrendelhető a Tanulók Lapja szerkesztőségében.

CALDERONI ÉS TÁRSA

váczi-u. 30. BUDAPEST, kishid-u. 8.

Ajánlanak svájci rajzeszközöket finom kivitelű svájci mód szerint készítve.

iskolai rajzeszközöket, szemüvegek és orrosintókat, mennyiségügyi, természettani, láttani, villanyos és vegytani készülékek, színház és tábori látszóvegek, szoba-, ablak- és fűrdőhőmérők, fényképezet készülékek.

Képes árjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek.

Önoktató nyelvmesterek bármely nyelv alapos elsajátítására a

Toussaint—Langenscheidt módszere szerint

ROZSNYAI GYORS NYELVMESTEREI

ezimel megjelent művek, mivel egy-egy kötet nemcsak a legteljesebb, noha rövidre foglalt, velősen megírt nyelvtant foglalja magában, hanem egy pompás társalgási részt is, mely mindazt tartalmazza, a mit utazáskor vagy társaságban tudnunk kell. Eddig megjelentek a: 1. német, 2. magyar, 3. francia, 4. angol, 5. olasz, 6. orosz, 7. spanyol, 8. portugál, 9. latin, 10. román nyelvmesterek. A társalgási részben négy rovat van: a magyar rovat mellett megvan a németje is, azonkívül természetesen a megfelelő nyelv, melyet tanulunk és végre a kiejtésnek rovata, melyben az idegen nyelv hangzását magyar betűkkel visszadjuk. **Egy-egy kötet ára csak 30 kr.** Bérmentesítésre 5 krt kérek.

A legjobb, legteljesebb nagy Magyar Sakkönyv

az, a melyet a világhírű Bilguer és Morphy nyomán magántanulás czéljából Akantisz és Rozsnyai szerkesztettek. Mivel ez a legvilágosabban megírt utmutató az elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátítására úgy a sakkozás technikáját, mint a dr. Wekerle nyomán megírt gondolkodástanát illetőleg. A kezdetleges játéktól a legmagasabb fokig mesteri módon tanítja a cseljatekókat, a jó hadállás és a roham kivételét. A megérthetést könnyíti 360 ábra. Értékét emeli a 250 mesterjátszma. (Bachmann: Geistreiche Schachpartien szerint elemelve) hozzá még a budapesti millénárius mesterverseny is. Ritkítja párját az a része a műnek, mely: «A problémák tanát» előadja, Berger világhírű «Das Schachproblem» című műve nyomán alapos elmélettel, 160 gyakorlati problémával. Míg ezen válogatott anyag forrásmunkáinak beszerzése legalább is husz fruba kerülne, addig e mű, mely a sakkozás valóságos kincseshányja, fizet csak 2 frt, díszkötésben 2 frt 50 kr., alkalmat nyújt a sakkozás legmagasabb fokát is elérhetni.

Bérmentesítésre 25 krt kérek.

ROZSNYAI KÁROLY könyvkiadónál, Budapest, IV., Muzeum-körút 15. sz.

Bárki által hirdett új vagy használt könyv vagy kóta ugyanazon az áron kapható. Árjegyzék ingyen.

A KÖZÉPISKOLAI MATHEMATIKAI LAPOK

VI. évfolyamának első száma

a következő tartalommal jelent meg: Vázlatok a matematika történetéből. — A háromszög ötödik nevezetes pontja. — Különlélek. — 21 kitűzött feladat. — Az érettségi vizsgálatok tételei. — 18 megoldott feladat. — A esillagos ég.

Mutatványszámokat szívesen küld a kiadóhivatal:
Budapest, VI., Hunyady tér 11.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjúsági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	SZERKESZTI	SZERKESZTŐSÉG:
Negyed évre... 1 frt 20 kr.	Dr. RUPP KORNÉL főgymnasiaumi tanár.	Budapest, IX., Soroksári-u. 31.
Fél évre... 2 frt 40 kr.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	KIADÓHIVATAL: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.
Egész évre... 4 frt 80 kr.		Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		

LEVELEK EGY KIS DEÁKHOZ.

A Tanulók Lapja számára.

III.

Örömmel láttam, Ferike, hogy hozzád írott soraim megnyugtattak, s te ambícióval jársz a gymnasiumba.

Tudom, hogy nem szívesen veszed a tanárod szigorúságát, mert keserves levelet irtál haza, hogy a latinnyelv tanára mindjárt az első héten beszakította a gyakorlatos füzeted első lapját azért, mert egy kis tintamalacz ékeskedett rajta. Azt is megirtad, hogy már kétszer ott fogott előadás után egy-egy negyedórára, mert az óra előtt rendetlenkedők közé fölirt a vigyázó.

Ez a vigyázó a te legnagyobb ellenséged, mert ha csak hátrafordulsz a szomszédodhoz, azonnal rád szól, azután fölír. A tanár úr pedig szívtelenül vagy ott maraszt az iskolában, vagy bejegyez a noteszébe. Te azt nem tudod megérteni, hogy a gymnasiumban a legkisebb mozdulatra is tilalom van szabva. Nem tudod megérteni, hogy mi bűn van abban, ha az ember egynehány papirhulladékot a padja alá dob, vagy egyéb szemetet is ott felejt.

A tanárodnak az örökös örködése is türehtelen. Egész délelőtt ott jár szünet alatt a folyosón: ott van, ha rajzórára mentek, ott áll, ha a torna-terembe készültök, ott van, mikor haza mentek előadás után, szóval: mindig a nyakatokon ül. Engesztelhetetlen ellensége a lármának, a rendetlenkedésnek, megzavarja a tanterem ajtajában s ha megállja is szó nélkül, azt azonban már meg nem állja, hogy legalább a fejét meg ne esóválja, mikor valakit jó kedvében, vagy éppen birkózni lát.

A legnagyobb baj pedig az, hogy vele feleselni éppen nem lehet. Ellentmondást nem tűr, az ügyes diákhazugságokat pedig éppen nem hiszi el. Ördöge lehet neki, mert még azt is megismeri az orrod hegyéről, hogy a leczkédet nem jól tudod. A leczkét illetőleg pedig telhetetlen és követelő, mert mindig előlrol kérdez s számon kéri azt is, a mit az első órára adott föl.

Azt irod azonban, hogy a latin nyelv nem is olyan nehéz, mint a milyennek te képzelted. Előtted mindig úgy beszéltek a vénebb deákok a latin nyelvről, hogy azt csak kevés diáknak adatik megérteni, te pedig azt mondd, hogy eddig még érted, sőt tanuló társaid is mind veled egyetértőleg nyilatkoznak a nehéznek kikiáltott latin nyelvről.

Lám, lám, Ferike, hát nem nehéz a latin nyelvtan? Hát tudod-e, hogy miért nem nehéz? Bizonyosan nem azért, mert szigorú a professorod? Engedne csak benneteket egy kicsit szabadon, ne fogná csak olyan szigorúan a gyep-lőt, tudom, hogy nehéz volna.

Azt mondd, hogy a fiúk az osztályban mind szorgalmasan tanulnak, s csak egyszer történt meg, hogy Boglyas Andris nem tudta a feladatát s a tanár úr még a nádpálczával is nógatta a tanulásra. Hidd el, Ferike, az a nádpálcza volt a Boglyas Andris legnagyobb jótévője, mert azóta ő is tanul.

A te tanárod bizonyára nem használja a nádpálczát annál, a kit szép szóval is rá tud venni a tanulásra. Boglyas Andrison nem fogott a szép szó, neki pálcza kellett, hogy tanuljon, de ugy-e, tanul is ám most?

Lásd, az édes atyád selyem cylinder kalapját nem zsúroló kefével kefélik, hanem szép bársony kefével; a konyhatokat pedig zsúroló kefével.

Azzal nem lehet konyhát, ezzel nem lehet cylinderkalapot kefélni.

Reád, a ki finom lelkű fiúcska vagy, a szelid szavak, a jó bánásmód cylinder-keféjével lehet csak hatni, de Boglyas Andrisnak a nádpálca zsúroló-keféjére volt szükség. Bizonyos lehetsz a felől, hogy nálad nem fogja igénybe venni a tanár úr a nádpalcát, mert veled jó szóval is boldogul; tudja, hogyha reád neheztelően tekint, az jobban fáj neked az ütésnél. De Andrisnál ezzel nem érne célt! S ime, Andris, a ki a neheztelő pillantást semmibe sem venné, teljes erővel tanul, mert a nádpalcától fél.

A tanárodnak pedig az a célja, hogy tanulásra ösztönözzön benneteket: a kit lehet jó szóval, buzdítással, a kit nem lehet azzal, azt a nádpalcával ösztökéli.

S elég az, Ferike, hogy tanultok. Elég nekem, hogy te már a ianua scholæ-t el tudod declinálni. Oh, Ferike, üdv neked, hogy már Cicero nyelvén szólasz, üdv neked, hogy tudod már azt is, hogy öt declinatio van. Meglásd, sosem lesz nagyobb örömed, mint most, mikor boldogan írod, hogy minden latin főnévről meg tudod mondani, hogy hányadik declinációra tartozik.

Lásd, Ferike, ez igazán nagy eredmény, s én szívből gratulálok ahhoz, hogy ez neked olyan végtelen nagy örömet tudott szerezni.

Leveledet szívesen várom s benne az őszinte vallomásokat!

Rupp Kornél.

A JÉG-SPHYNX.

13

Írta Jules Verne. Fordította Gaal Mózes.

Guy kapitány sápadt, redőbarázdálta arcára néztem; azt olvastam le róla, hogy az ő reménye is veszőfélben van.

Abba a völgybe érkeztünk, hol Pym Arthur leírása szerint Klok-Klok falvának kellett lennie — és ime ez is egészen elhagyott volt. Viskóknak nyoma sem látszott, még csak oduknak sem. Hiába kerestük azokat az izmos, fekete arcú, félig meztelen benszülötteket, a kik Pym szerint nyársakkal és dorongokkal felfegyverkezve merészen sorakoztak főnökük Too-Wit körül, hogy romlására legyenek a gyülölt fehérarcúaknak.

A mint azon tünődtem, hogy vajjon mi történetett a szigeten, hogy az élet kihalt rajta, hogy a szó szoros értelmében kő kövön nem maradt: ime egyszerre, mintegy ihletszerűleg megtaláltam az okát:

— Földrengés pusztíthatta el! — kiálték fel... földrengés!... Így magyarázhatjuk meg csupán a sziget mostani állapotát.

— Az meglehet, — mormogá a kapitány! Hunt is közelebb jött hozzánk, hallotta szavaimat, s roppant fejével bólintott, ő is valószínűnek tartotta.

— Az ám, de ha földrengés pusztította el a szigetet — jegyzé meg Holt Márton, — akkor a láva-folyó nyomára kellene bukkannunk.

— Azt nem mondom, hogy vulkán kitöréséről van a szó, csak a föld belső rázkódása dülta fel Tsalal szigetét.

Ekkor eszembe jutott, hogy Pym Arthur leírása szerint Tsalal szigete egy nyugat felé elnyúló szigetesoporttal van összeköttetésben. Hátha a földrengés Tsalal szigetét feldúlta, de a többi szigetet nem érintette, s a lakosság oda menekült. Mindenesetre el kell azokra a szigetekre is látogatnunk, mert valószínű, hogy a «Jane» hajótöröttjei is oda menekültek erről a szigetről, hol megélhetésükre mód nem volt.

Szóvá tettem ezt is a kapitány előtt.

— Igaz... igaz lehet — mondá ő halkán és a szeméből köny esordult ki... nem egy, de sok... igaz lehet, Jeorling úr, de vajjon, hogy juthatott szerencsétlen bátyám társaival el erről a szigetről?... Nem valószínűbb-e, hogy mindnyájan elpusztultak?...

E pillanatban Hunt intett a kezével, hogy menjünk utána.

Mintegy két puskalövésnyire haladt volt előre, s ott megállott.

Iszonyatos kép tárult elének.

A földön halomban hevert egy csomó emberi esont. Borzadálylál néztünk azokra.

Hogy maradhattak ezek a föld színén, ha a szigetet földrengés pusztította el? Nem kellene-e ezeknek mind a föld gyomrában lenniök, ha a belső erő megnyitotta a föld kebelét, s magába nyelte mindazt, a mi rajta volt: embert és állatot egyaránt.

Mozdulatlanul, megdermedve, kétségbeesve, némán állottunk ott.

Guy Len kapitány térdre roskadt és zokogott: — Bátyám, ... szegény, jó bátyám!

Az emberi esontok, melyek a földön heverték, bizonyára már évek óta vannak ott, — tünődém magamban, — már pedig Patterson jegyzetei szerint hét hónappal ezelőtt a «Jane» emberei még éltek Tsalal szigetén. Így hát Guy Vilmos és a matrózok nem pusztulhattak itt el, ezek a csontok nem lehetnek az ő csontjaik.

Vajjon hol lehetnek?...

Hunt tovább vezetett minket, a völgyből visszafordulva, a dombnak vette az útját. Mintegy fél-mérföldre haladhattunk, midőn Hunt újra megállott. A földön porladozni kezdő esontokat vett észre, de azok nem emberi esontok voltak.

Hunt vad vigyorgásra torzította a száját, s egy nyakörvet vett fel a földről.

A rozda már félig megette; mindazonáltal néhány betű, mely belé volt vésvé, látszott rajta:

Tigris. — Pym Arthur.

Pym Arthur hűséges newfoundlandijának a

nyakörve volt; a csontdarabok pedig a kutyának porladozó földi maradványai.

Sajátságos dolog! Sehogys tudtam összeegyeztetni az előzményekkel. Poë Edgar regényében a kutyáról a «Grampus» hajótörése után szó sines, s ime Tsalal szigetén találjuk. Itt kellett szegénynek elpusztulnia. A gazdája és Dirk Péter megmenekültek... Patterson jegyzetei szerint Guy Vilmos és a matrózok hét hónappal ezelőtt még életben voltak... Hm, a zürzavaros mese

Három órával utóbb visszaérkeztünk a hajóra. A kapitány bement a kabinjába, ki sem mozdult onnan, vacsorára sem jött.

Sokkal inkább tiszteltem a fájdalomát, hogys zavartam volna őt.

Másnap megszállott a vágy, hogy újra körülnézzek a szigeten. West Jem készségesen rendelkezésemre bocsátotta a csónakot. Csak négyen indultunk el: a csónakmester, Hunt, Holt Márton és én.

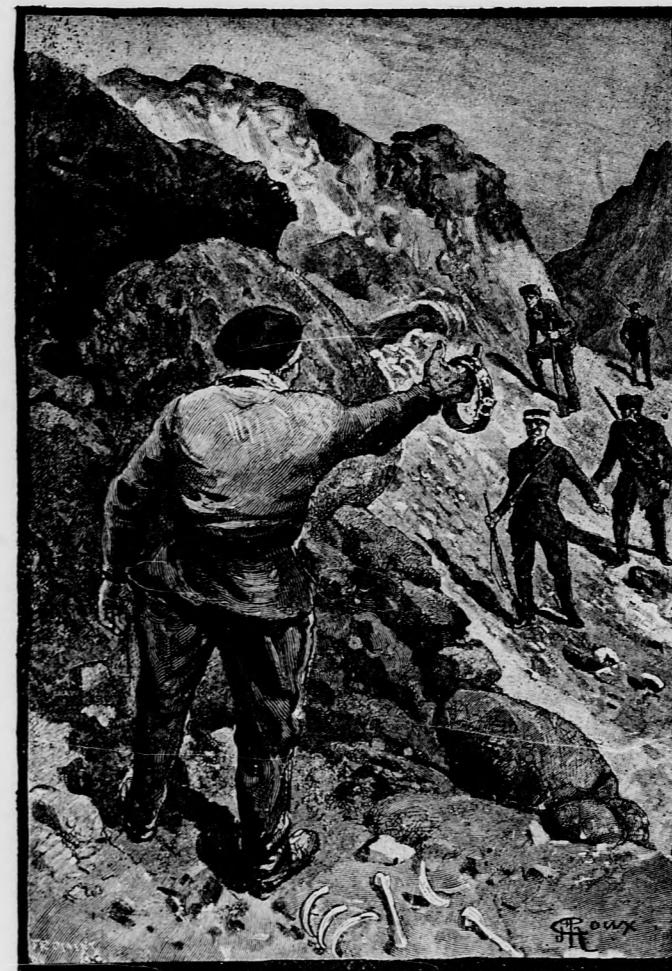
Most a part mentén haladtunk. Hiába való volt minden fáradozásunk, mert semmi nyomra nem bukkantunk.

A benszülöttek «teke-li» kiáltása nem hangzott a fülünkbe, a fejünk felett nem csattogtatták szárnyaikat az óriási fekete madarak. Mindenütt ijesztő némaság és pusztaság.

Utoljára ott állapodtunk meg, a hol hajdanában Pym Arthur és Dirk Péter a csónakot hatalmukba kerítették, s azzal Tsalal szigetről elmenekültek, el messze délre, a rejtelmes köd országába, hol az óriási fehér alak a végső pillanatban feltűnt előttük.

Hunt keresztbe font karokkal állott a parton és a tengert nézte.

Olyan mozdulatlanul állott, mintha lábai gyökeret vertek volna a földben.

EGY RÉZ NYAKÖRVE TETT FEL A FÖLDRŐL.

— Nos, Hunt? — szólék hozzá.

Hunt nem hallotta; a fejét sem mozdította meg.

— Mi keresetünk lehet még itt? — kérdém tőle, s kezemet reá tettem a vállára.

Osszerázkódott kezem érintésére és reám nézett. Ez a pillantás a szívemet összeszorította.

— Előre Hunt — biztatá Hurliguerly, — talán csak nem akarsz ezen a pusztta helyen sóbálványnyá meredni?... Nem látod, hogy a «Halbrane» vár reánk?... Előre! Holnap tovább megyünk, itt már nincs több keresetünk.

Beültünk csónakba és visszavertünk ismét a hajóra.

A kapitány most is a kabinjában volt.

West Jem szótlanul járt alá s fel a hajóhídon. Várta a parancsot az elindulásra.

En leültem a nagy árboz tövébe, s szemem a tengeren révedezett.

Ekkor jött fel a kapitány halványan, zavart tekintettel a fedélzetre.

Hozzám lépett s mondá:

— Jeorling úr, Isten látja lelke-

met, én mindent elkövettem, a mi emberi erőtlől kitelik... Vajjon remélhetem-e, hogy feltalálom bátyámat s a többi szerencsétleneket?...

Nem, ... vissza kell térnünk, hogy a tél ide ne zárjon minket is.

Még egy pillantást, egy fájdalmas, csalódott pillantást vetett a szigetre, aztán megszólalt:

— Jem, holnap korán reggel elindulunk.

Ekkor mély, tompa hang szólalt meg mögöttem:

— Hát Pym... a szegény Pym?

Ez a hang ismerős volt nekem, reá ismerem...

Ugyan az a hang volt, melyet minap álmomban hallottam.

MÁSODIK RÉSZ.

I. FEJEZET.

Hát Pym? . . .

Megvallom, hogy Guy Len kapitány abbéli parancsa, hogy a «Halbrane» felszedje a horgonyt, s visszainduljon északra: gyötört engemet. Sehogyszem tudtam megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy fáradozásunknak semmi sikere sem volt, hogy a hat szerencsétlen embert sorsukra hagyjuk . . .

Vajjon nem szent kötelességünk-e akár a tehetlenséggel is szembeszállanunk, hogy őket felkeressük? A Tsalal sziget mellett még számos szigeteske van, azokat is fel kellene kutatnunk, hátha azok egyikére menekültek, mikor a Tsalal lakhatatlanná vált? . . .

Patterson naplójegyzetei tanuskodnak arról, hogy Guy Vilmos kapitány és matrózai hét hónappal ezelőtt még életben voltak Tsalal szigetén; kerestük őket, de nem találtuk meg. Két kérdés áll előttünk: vagy elpusztultak a Tsalal sziget katasztrófája alkalmával ők is, s akkor haladéktalanul vissza kell nekünk is térnünk, vagy esodálatos módon megmenekültek, valamely szomszédos szigetre jutottak, s akkor nekünk tovább kell folytatni a kutatást.

Az ám, csak hogy azzal is be kell számolnunk: vajjon a «Halbrane» legénysége hajlandó-e a bizonytalan ezéli s nagyon veszélyes útra vállalkozni. Mert az bizonyos, hogy télen e tengert járnivalóságos isten-kisértés. Ha a hajó jég közé szorul, hét-nyolcz napig nem mozdulhat el; szomorú sors vár a hajón levőkre. Mindezt komolyan és lelkiismeretesen megfontolta a «Halbrane» kapitánya. Tört szívvel, kétségbeesve számolt le a helyzettel, tudta, hogy bátyját nem találhatja meg, azért adta ki a parancsot, hogy:

— Holnap korán reggel indulunk!

Sok erkölcsi erőre volt szüksége, hogy erre a határozatra jusson. Mennyi keserűség gyűlhetett össze a szívében Guy Len kapitánynak, midőn látta, hogy évek óta ápolt reménye meghiusult!

Ki írhatná le azonban meglepetésünket, midőn a fedélzeten ezeket a szavakat hallottuk nyomban a visszatérésre kiadott parancs után:

— Hát Pym, . . . a szegény Pym?

Ki mondotta? . . . A hátam megett állott az az ember . . . Nem volt más, mint Hunt.

Nemcsak engem lepett meg, hanem mindnyájunkat, a kik a fedélzeten voltunk. Talán ez volt az első eset, hogy a hangját hallottuk, mert Hunt eddig néma volt. A matrózok mind köréje sereglettek, mintha azt várták volna, hogy Hunt beszélni fog, nagyon fontos dolgokat mond.

West Jem intésére rögtön szétszórtak. Csak a csónakmester, Holt Márton és Hardie maradtak ott.

— Mit mondottál? — kérde Hunttól Guy Len kapitány és közelébb lépett hozzá.

— Azt mondtam: Hát Pym, . . . a szegény Pym?

— Miért emlitted annak az embernek a nevét, a kinek kárhózatot tanácsa tette szerencsétlenné az én bátyámat, döntötte végpusztulásba a «Jane»-t, s mindazokat, a kik a «Jane» fedélzetén voltak. Miért emlitted te annak az embernek a nevét?

Hunt nem felelt.

— Beszélj, ha mondom! — riadt fel a kapitány, a kit nagy fájdalomra egészen elragadtott, s önuralmát elveszítette.

Hunt nem azért hallgatott, mert felelni nem akart, vagy mert azt nem tudta, hogy mit feleljen. Nagyon is tudta, csak a beszéd sorja nehézkes, szaggatott volt nála. A sok hallgatás vagy mi lehetett az oka, de összefüggően alig tudta gondolatait kifejezni.

— Hja . . . ha elmondhatnám . . . rendesen, a mint dukál . . . nehezen forog a nyelv . . . azt mondtam, úgy-e, hogy Pym . . . a szegény Pym? . . . Nem igaz, hogy ezt mondtam?

— Azt — vágott közbe a hadnagy, — mi mondanivalód van Pymről?

— Csak az, hogy . . . hát őt nem szabad elhagyni.

— Nem szabad őt elhagyni? — kértem csodálkozva.

— Nem . . . sohasem! . . . gondolják meg . . . az kegyetlenség . . . nagy kegyetlenség volna . . . fel kell keresni szegény Pymet!

— Őt felkeresni? — álmélkodék a kapitány.

— Hát tudja, . . . az igazat megvallva . . . azért szegődtem a «Halbrane»-re, . . . ez a tiszta igazság! . . . Pymet akartam felkeresni . . .

— Hiszen Pym otthon van, a temetőben, hova őt halála után eltemették . . . Amerikában.

— Nines ott . . . itt van, . . . itt, a hol hagyták — felelé Hunt és kezével dél felé mutatott — azóta a nap tizenegyedíkszer támadt újra az égen, mióta szegény itt van . . .

— Hát te azt még nem tudod, hogy Pym Arthur meghalt? — kérde a kapitány.

— Meghalt? . . . Nem halt meg! . . . Rosszul mondják, azt nem tudják úgy, mint én . . . Más-képpen tudom . . . Pym nem halt meg.

— Hunt, bát arról nem hallott semmit, hogy Poë Edgar a «Pym Gordon Arthur kalandjai» című könyvének utolsó fejezetében határozottan azt mondta, hogy Pym Arthur siralmas végre jutott?

— Beszélj világosan, Hunt — biztatá a kapitány — kissé gondolkozzál, . . . szívesen várunk türelemmel, de beszélj érthetően!

Hunt hatalmas tenyerével végig simogatta homlokát, mintha a gondolatait akarta volna rendbe szedni.

A kapitány felé fordulva megjegyzem:

— Valami különös jelentőségnek kell lennie ez ember váratlan fellépésében, s azt hiszem, ha nem bolond . . .

Hurliguerly bólintott a fejével, mintegy megerősítve az én véleményemet. Ő ugyanis meg volt arról győződve, hogy Hunt nines egészen eszénél.

— Nem bolond, . . . nem! — kiálta Hunt, — a bolondok lent vannak a prárieiken . . . ott őket sajnálják . . . Én nem vagyok bolond, . . . nekem hinni kell . . . nem vagyok az. Mondom, hogy Pym nem halt meg.

— De Poë Edgar azt mondá — viszonzám én.

— Igen, Poë Edgar, a baltimorei . . . tudom, tudom, de ő . . . ő nem látta soha Pymet . . . soha sem látta!

— Miesoda? kiáltott fel a kapitány nagy csodálkozva, lehetséges, hogy Poë Edgar és Pym nem ismerték egymást?

— Nem ismerték.

— Pym Arthur nem mesélte el a kalandjait Poë Edgarnak?

— Nem mesélte el, kapitány úr . . . az a baltimorei nem látott egyebet, csak Pymnek az írásait, miket a «Grampus»-on rejtőzködve firkált . . . aztán folytatta tovább a maga esze után, értsék meg jól, egészen a legeslegutolsó pillanatig . . .

A kapitány megragadta Hunt kezét és kérdezte tőle:

— Ki adta át Poë Edgarnak a Pym feljegyzéseit?

— Pymnek a kísézője, a ki őt úgy szerette, mint a fiát . . . a szegény Pymet . . . Dirk Péter, a mesztic, . . . a ki egyedül menekült meg és tért vissza.

— Dirk Péter, a mesztic? — kértem én csodálkozva.

— Ő.

— Egyedül? . . .

— Egészen egyedül.

— Eszerint Pym Arthur még . . .

— Ott van! — kiálta Hunt erőteljes hangon és dél felé mutatott.

A körülállók között alig akadt valaki, a ki Hunt szavait komolyan vette volna. Holt Márton könyökével meglökte a csónakmestert, s mind a ketten szánakozva néztek Huntra. West Jem egészen közömbös arczezal nézett rá; Guy kapitány pedig intett a kezével, mintegy jelezve, hogy a matróz zavaros beszédére kár tovább hallgatni. Szegény, bizonyára megbomlott.

Csak én nem tartottam Huntot örültnek, volt valami kifejezés az arczában, mely engem megvesztegetett, hogy higgyek a szavának.

En vettem őt vallatóra.

— Hallgasson reám, barátom; nemde mikor a «Grampus» hajótörést szenvedett, Pym és Dirk Péter a «Jane» fedélzetére kerültek s azzal Tsalal szigetére mentek?

— Igaz.

— Aztán míg a «Jane» kapitánya Klok-Klok faluba igyekeztek, Pym, Dirk Péter s még egy matróz elszakadtak tőlük. (Folyt. köv.)

ÉNEK ÉS KÖNYÖRGÉS.

Szavalták a lőcsei állami főreáliskola Erzsébet-gyászünnepélyén.

Zúgnak a harangok	Hol vigaszt keresett	Ránk borúlt a bánat,	«S könyörögj azután,
Nagy Magyarországra,	Szíve lét sebére,	Mint az őszi eső,	Könyörögj Hozzája,
Beborúlt az ország	Őrült gyilok érte	Felsőhajt lelkünkben,	Nagy Magyarországnak
Nagy fekete gyászba.	S elfolyt martyrvére.	Mint az őszi erdő:	Siralmas szavára:
Ránk nehezült a sors	Hét sebét úgy hordta,	«Vidd el őszi szellő,	, Oh mennyei asszony,
Iszonyú haragja,	Oh de e nyolczadik	Vidd el idegenbe,	Megtartónk, Pátrónánk,
Oda országunknak	Megváltotta lelke	Vidd el a homályos	Te égi királyné,
Szerető jó anyja.	Örök fájdalmait.	Halottü terembe.	Nézz irgalmasan ránk.
Gyászba borúlt orcánk,	Meghalt a nagyasszony	«Sügd el ottan neki,	, Légy kegyes oltalmunk
Szomorú a lelkünk,	Idegen országban,	Halkan a fülébe:	Ezután is mindig,
Leesett koronánk,	El is temették már	, Nagy Magyarországnak	Ila ellenünk a sors
Királynénk' vesztettük.	Idegen országban.	Letörött reménye.	Ármányhadat indít.
Meghalt a nagyasszony	Zúgnak a harangok	«Sügd meg a bánatot,	, Könyörögj érettünk
Idegen országban,	Nagy Magyarországra,	Érte omló könnyet,	Lelked szerelmével,
Hol vigaszt keresett	Beborúlt az ország	Szerető sirását	Szegény magyarokról
Szíve bánatában.	Nagy fekete gyászba.	Édes magyar földnek!	Ne feledkezzél el.
, Ne feledkezzél el	, Légy kegyes	Megtartónk,	, Légy a magyar népnek,
Nagy Magyarországról,	Ila üldöz a végzet,	Légy mennyei Öre,	Légy Angyala
Kinek lelke érted	Könyörögj érettünk,	Megtartó Angyala	Jövendő időkre.
Nagy sirással gyászol.	Mi Szentünk, Erzsébet.		

Dr. Pekry Károly.

FIZIOGNOMIAI TANULMÁNYOK.

Untató környezetben, bizonyos percekben, melyek semmi élvezetést és szórakoztatót nem bírnak nyújtani számunkra, rendesen azzal mulatjuk magunkat, hogy a mellettünk levők arcát észleljük, úgynevezett fizionómiai tanulmányokat teszünk. Nincs az az arc, mely bizonyos érdekekkel ne bírna elöttünk s a legkisebb jeltől szívesen vonunk következtetést a jellem

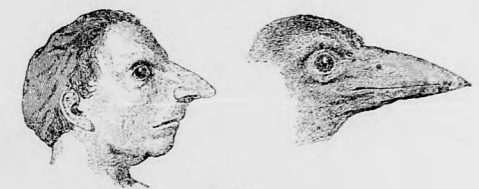
1. ábra.

2. ábra.

3. ábra.

4. ábra.

5. ábra.

alaponására, s így az ember már természeti hajlandóságánál fogva fizionóm s Lavater csak egy általános emberi hiedelemnek igyekezett tudományos alapot adni, midőn híres elméletét megteremtette.

De már Lavater előtt is sokan törekedtek azon feladatra, hogy az emberi arckifejezésből ítéletet következtessenek a jellemek, hajlamok, kedély- és lélekállapotok különféleségeire is. Így már Aristoteles és később Della Porta párhuzamokat vontak az emberek és állatok fizionómiája közt. Lassanként a tudománynak ez az ága a túlhajtások következtében oly fantasztikus jelleget öltött magára, hogy a visszahatás sem maradhatott el, s bekövetkezett a fizionómia teljes hitelvesztése, melyet csak Darwin oszlatott el újra, midőn vizsgálni kezdte azon elemeknek tudományos értékét, melyekből áll, s a «Kedélyindulatok kifejezése» című művében nem hogy megvetette volna, de sőt a maga kellő értékére emelte a mimikai kifejezés nagy jelentőségét az embernél és az állatnál. Neki sikerült első ízben a fizionómiai kifejezések eredetét kimutatni, s megalkotni a fizionómia első alapvető elméletét. Mellette Galton buzgólkodott még azon, hogy egy összehasonlító faj-fizionómiát fogadtasson el a tudomány által.

Ujabbán végre egy dán festő, Schack Sophus, ki mint tiszt esett el 1864-ben Düppelnél, volt az, a ki bizonyos tekintetben új oldalról foglalkozott ismét e tudománnyal. Ez egy kézirat művet hagyott hátra, mely inkább a rajzoló, mint a tudós szempontjából fogta fel ugyan a fizionómiát, de a mely mind a mellett annyira érdekes, hogy nem állhatjuk meg, hogy néhány részletet ki ne ragadjunk a ritka szellemmel írott és kitűnő illusztrációkkal ellátott munkából.

Schack először is úgy fogja fel a világot, mint a mely a szükségszerűségek szakadatlan láncolata, a melyben semmi sem véletlen s minden egymást föltételezi. E tekintetben természetesen ellentétbe jön oly bölcselőkkel, mint Lotze, ki tagadja például azt, hogy az arcvonások változásai az örömnél, szomorúságnál és a lélek más indulatainál, valamely czéllal és okkal állának összefüggésben. Schack azonban nemcsak hogy teljes határozottsággal fentartja ezt, hanem tovább is megy és azt állítja, hogy minden emberi arckifejezés valamely állat arckifejezésével van rokonságban s e vélelemre alapítja érdekes, bár eddigelé még hiányos fölvevéseit.

Mint rajzoló, tehát a képzelem és a megfigyelés

embere, észrevette Schack azt, hogy minden, vagy legalább a legtöbb ember arczéle valamely állatra emlékeztet, s ha később szorosabb ismeretségbe jövünk vele, azt fogjuk tapasztalni, hogy az illető egyén szellemi tekintetben is hasonlóságot fog elárulni azzal az állattal. Genuából Milanóba utazva, egy alkalommal egy kövér úrral találkozott, kinek disznó-fizionómiáját azonnal megörökítette vázlat-könyvében. Nyolcz napi bővebb érintkezés után úgy tapasztalta, hogy ez egyén természete is flegmatikus, kinél az élvezet képezi a főalkatelemet, de a kinek a tisztaság épen nem tartozik kiemelkedő jellemvonásai közé. (1. ábra.)

Különösen a szem, annak formája, kifejezése és helyzete az, mely az ember és állat közötti hasonlatosságban főszerepet játszik. A nyúlal való hasonlatosság Schack szerint a merev és fölhasított szemekben nyilvánul, minőket oly embereknel találunk, kik folytonos félelem és rettegés közt élnek. Egyszer egy pályaudvaron talált valakit, ki épen akkor érkezett meg, midőn a vonat már megindult, s ez ember mozdulatai s arckifejezése ez alkalommal a megriasztott nyuléhoz mutattak rendkívüli hasonlóságot. (2. ábra.) Schack ez ifju emberrel ismeretséget kötött, egy gazdag meissenai paraszt fia volt, ki még sohasem utazott vasuton, s most nyulszívű létere annyira zavarba jött és megfélemedett, hogy Lipcsében, hová szórakozni jött, az idegenektől való félelmében ki sem mert mozdulni a szobából.

A harmadik példa egy kopenhágai fogházból van véve, hol egy Nyugat-Indiába szökött katona feküdt lánczra verve, kit csak erélyes ellenállás után tudtak elhuzozolni. Ez a fegyenez, rendes körülmények között békés természetűnek látszott, vad és féktelen indulatossága azonban mindjárt kitért, mihelyt a mértéktelen ivás, vagy fogolytársai kötekedése felbőszítették. Ilyenkor a medve vonásai tükröződtek vissza arczán. (3. ábra.) Hasonló módon talált Schack holló- és patkány-fizionómiákat is.

Ilyen észleletekben áll Schack könyvének érdekessége. Természetesen nem ment a tévedésektől sem, mert minden fizionómiai következtetésnél kettős esalódás lehetősége forog fenn. Egyik a szubjektív fölvevések tévhitte, mely a figyelő elfogultságából származik, másik amaz objektív tény, hogy a külső nem mindig felel meg a bensőnek, mert a látszat gyakran csal.

A holló-arcz képét (4. ábra.) Schack Lebrun

híres művéből: «Rapport de la physiognomie humaine, avec celle des animaux» kölcsönözte, s a következő sorokat fűzi hozzá: «Nem szükséges, úgymond, különös éleselműség hozzá, hogy belássuk azt, mikép ez arcznak ha nem is közvetlen igazság az alapja, de kétségkívül közvetlen igazság tulajdonítható. A kiesi, semmitmondó, álnok szemek, a hegyes, száraz és madárszerű orr, az alacsony, laposra nyomott homlok, a keskeny, hideg ajkak, s a száj körüli éles vonalak együtt ugyan ritkán, de egyenként sok embernél találhatók fel.»

A patkányszerű fizionómiát (5. ábra.) végre Schack egy Berlinhez közel eső örültek házából vette. Itt gyávaság és félénkség párosul a gonosz-ság és tudatlanság vonásaival.

AZ AKHILLEION.

Erzsébet királyné korfui kastélya.

Emlékeztek-e Ceres istenasszonyra, a görög mithosz nagy bujdosójára, ki leánya elvesztése miatt határtalan bánatában sirva és keseregve vándorol örökkön-örökké...? Így bolyongott messze földeken a mi imádott, immár megdicsőült Nagyasszonyunk is, szívében az egyre vérző fájdalommal, hogy a természet, a halhatatlan pompájú természet ölen találjon ideig-óráig tartó enyhülést. Elmerült a költők költőjének, Homérosznak tanulmányozásába és szelleme a magasztos poczis szárnyán a magasba röppenve, megszabadulhatott valameddig a jelenlét lenyűgöző boldogtalanságától. A természetnek és Homérosznak szeretete indította Erzsébet királyasszonyt, hogy Korfu szigetén azt a hírneves kastélyt, az *Akhilleion* emeltesse, mely úgy tűnik föl a távol sejtelmes szívű embere előtt, akárcsak Csipkerózsának mesebelí várkastélya.

Korfu maga igazi paradicsom. Üde délszaki levegő lengedez a szigeten, millióra menő olajfa díszlik szerte-szét, narancs, citrom és fügefaligetek illatoznak. Népe, e festői viseletű szláv-görög-olasz vegyülek, valami csodálatos gondtalansággal, földjét alig mivelve édegel, apró tanyáik, falvaik elszórva fekszenek a fák közt, melyek közein itt-ott kicsillámlik a tenger kékes vize...

A sziget fővárosától délre, *Gasturi* falu közelében, a 150 méter magas Monte Dece emelkedésen épült a Homerosz deli, ifjú hősről, Akhilleuszról elnevezett *Akhilleion*. Tervének részleteit Nagyasszonyunk állapította meg saját műizlése

szerint és így építette föl aztán *Carito* Rafaelo nápolyi műépítő 1889—1891 között. A kastélynak klasszikus szépségét az adja meg, hogy trójai, mykeni és különösen pompeji műépítészeti emlékeket használtatott hozzá mintakul a királyné.

Ha az Akhilleionhoz akarunk jutni, a korfui kikötőben szállunk bárkára, mely déli irányban folyton a partok mellett halad . . .

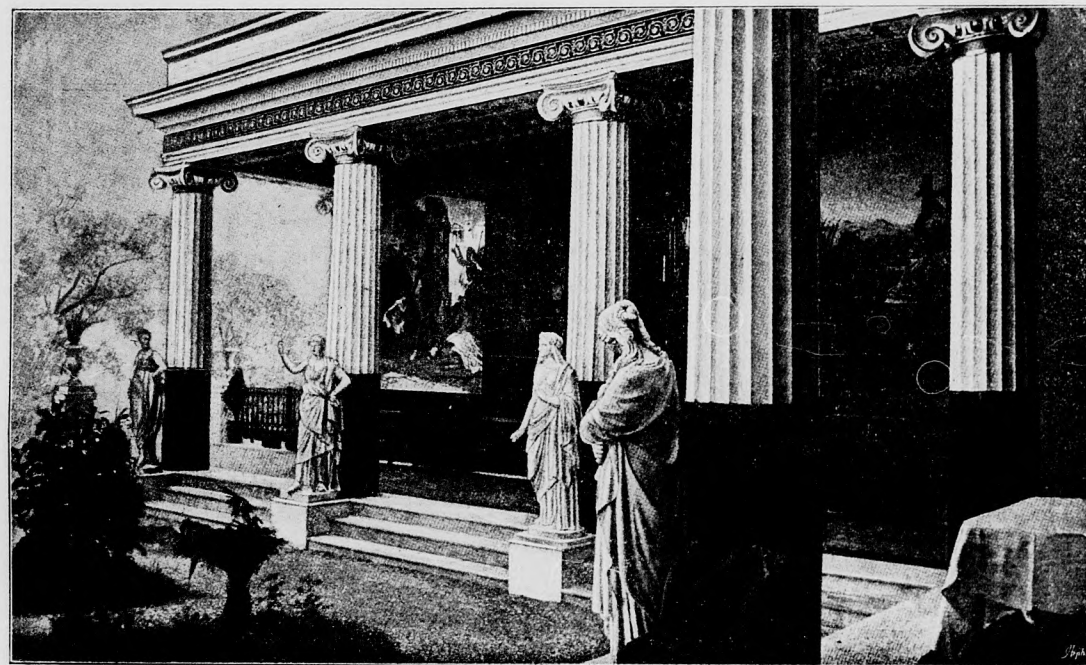
Elhagyva *Garitra* és *Chalkiopoulos* öbleit, egy, a tengerszélíg erdős hegyoldal alá érünk, mely felett az ormon, sűrűségbe rejtve áll a királyi lak.

A kastély homlokzata három emeletű; éjszakra

márványból faragott erdei nympa, vagy bronzból öntött táncoló Faun alakja tűnik elő. Feljebb egy félkörű lépcsőzethez érkezünk, mely alatt mesterséges cseppkő-barlang mélyed be a hegyoldalba óriási páfránoktól sűrűn benőtt bejárattal.

A barlang hátsó falán tükrök vannak elhelyezve, melyek szürkés-zöld fényt vetnek a barlang üregéből csobogva előtörtető forrás vizére.

A lépcsőn fölmelve, az alsó peristyl terraszára érünk, hol rózsák s nárciszok közt pihenve találjuk Hermest, a nápolyi múzeum híres Herkulanum bronzának másolatát. Innen néhány

AZ AKHILLEION OSZLOPTORNÁCZA ÉS A MÚZSÁK KERTJE.

néző hátulsó oldalának felső emelete a Brailavillához tartozó kertnek százados fáktól árnyékoló felső terraszára nyílik, honnan mind szélesebb terraszokban szeliden hajlik alá a hegyoldal. A kastély homlokzata az országútra néz, mely Korfuból Gasturin át a kastély területe alatt Benizze felé visz. Magas fehér falkerítés és olajfalombok rejtik el a kastélyt a kíváncsiak elől.

Gasturi felől kerülünk a kastély elé s a mint a gyönyörű parkba belépünk, elsőben *Hester* Ernő szoborműve: *A haldokló Akhilles* tűnik szemünkbe, melyről a kastély nevét kapta. A szobormű mellett két oldalt árnyas utak visznek feljebb. A lombok között itt-ott egy-egy fehér-

lépcső a felső peristyl terraszára visz, melyet oszlopos könyöklő szegélyez. A feljárt két oldalán levő talapzaton egy-egy támadni készülő öklbirkózó-alak van sötét bronzból.

Most följutunk a felső peristylre.

A *peristyl* egy földött, oszlopos folyosó, illetőleg oszlopcsarnok, mely az épület körül derékszög alatt megtörve, egy rövidebb s egy hosszabb szárnyban végződik. Az oszlopok, melyek a tetőzetet tartják, közepükön fölül kéveoszlopok, míg az alsó részük síma henger és cinóber vörös színezésű; az oszlopfők pedig gazdagon aranyozottak és színesek. Képző háttért ad ez oszlopokhoz a sötétvörös színű pompeji fal nagy freskó-medailonjaival, melyekbe Apollo, Daphne, a vak

Homeros, Aesopus, Theseus és Ariadne alakjai festvék. A falnál egymástól meghatározott távolságra mellszobrok állanak s majd mind a klasszikus világ böleseit, szónokait, művészeit ábrázolják.

Költői műkínesei az Akhilleionnak a nagy márványműzsák és Apollo alakja, melyek az egyes oszlopok előtt állanak. Majdnem valamennyi Rómából származó ó-kori műremek. Valaha a Borghese hercegek tulajdonában voltak.

A peristylről egyetlen lépcső visz a Múzsáligetbe, hol a százados cyprusok, magnoliák, olajfák közt egy szökőkút van a vizet frecskendő del-

A lépcső följáratának két oldalán óriási bronz- és porcellán-vázák vannak hatalmas legyezőpálmákkal, a háttért pedig falnagyságú tükrök ékesítik. Kevés bútortat, de klasszikus előkelőség és gazdagság mindenütt. Az aranyozott fehér asztalon albumok vannak a királyné utazásaiból való fényképekkel. A csarnokot szintén utazásokon gyűjtött műtárgyak díszítik.

A termeket mindenütt nemes pompa jellemzi; a bútorok *Caponelli* tanár rajzai után mind művészileg készültek.

A termekből a királyné egy kedvenc helyére kalauzolják fel az utast.

AZ AKHILLEION FŐHOMLOKZATA.

finnel; egy fekete satyr is ott leskelődik a víz körül, hátán a Dionysos fiát tartva.

A díszkertnek egyik újabban készült ékessége a Rudolf trónörökös emlékére állított művészi oszlop, melynek előoldalán a boldogult trónörökös domború mellképe van. A fiát vesztett királyné ez emlék állításával enyhítette itt anyai szívének mély bánatát.

Az előcsarnok bejáratával szemben van a lépcsőcsarnok. Satyrok és karyatidák tartják a párkányzatot és a lépcsőszakokat.

Az üvegtetőn át fölülről beözönlő napfény jól világítja meg a lépcsőcsarnok nagy falfestményét, melynek tárgya: *Akhilles diadalmenete Hektor holttestével Trója falai körül.*

A tenger felé, a meredek lejtő fölött egy kerek ernyő van kifeszítve, színes, antik díszítéssel mintázott szövetből. Az ernyőt tartó vasrudakra aeol-hárfák vannak erősítve. Az ernyő alatt félkör alakú márványpad s ez előtt szintén márványasztal áll.

Az innen nyíló kilátás szépsége minden képzeletet meghalad. Távol az ezer szint játszó tenger túlsó partján Albánia hegyei kéklenek; éjszak felé vakító napfényben Akrokeraunia csücsai ragyognak; délre Korfuval szemben Buchraton tűnik föl. Ide látszanak a távolból Janina, az istenekkel társalgó Pindus-hegy csücsai és a dodonai tölgyek; közelből pedig a környék fehér falvaeskái, odább Khalkiopoulos öble, a pháak

kikötő, a holtak szigete stb. mint Böcklin képén is látjuk.

A kastélyhoz egészen közel van a királyné számára épített szép fehér molo, melynek végét egy hatalmas, a hullámokból felugró kő-delfin díszíti.

Elfogódott szívvel veszünk búcsút e csodás kilátástól. Visszafelé indulunk.

Kanyargó úton, kaktuszok, agavék, babérfák s myrtusbokrok között visz útunk. Egyszerre csak egy oszlopon nyugvó kupola tűnt elének; a Heine emléke. A kupola alatt fáradtan ül karos székében a *Dalok könyvé*-nek költője. Fejét mellére hajtva, könyves szemekkel néz ki a végtelen tengerre... A dán szobrász, *Hassebrüis Lajos* műve, ki maga is oly lelkes bámolója Heinének, mint a királyné, a ki költőjének ezt a remek emléket állította.

A talapzatra Heinének ez az örökszép dala van vésvé:

E bús, magányos könyesepp
Szemből mért fakad,
Mely mint a tünt időnek
Emléke, itt maradt?

Sok ragyogó testvére,
Sok fényes társa volt,
De búmmal s örömmel
Már mind, mind szertefolyt.

Ködként megsemmisültek
A kék kis csillagok,
A melyek ragyogása
Örömet s bűt adott.

Elhalt, mikép a szellő
Szívem szerelme is...
Te régi, árva könyesepp,
Szétfolyhatsz már te is!*

Kisfaludy Károly Leányórzője.

A *«Tanulók Lapja»* számára írta Kunfi Zsigmond.

Kisfaludy Károly küzdelmes életével, kivívott harsaival, diadalra vitt lobogójával az első modern magyar író, a ki két ellentétes világ mesgyéjén állva magába fogadja a nyugati cultura eredményeit, de az idegen hajtást az anyaföld és a hazaszeretetétől megtermékenyült szívébe ülteti, a melyből eleinte csak gyenge, nagy fáradtsággal ápolt fácska lett, de a mely, mint a Szechenyi kised makija, hatalmas sudárba, a nemzeti művelődés és költészet gyönyörű sudarába szökkent. A magyar vigjáték és magyar romanticismus olyan két határkő, mely irodalmi és társadalmi életünkben egyaránt változást és fordulatot jelent. Ma ez nagyon is semmitmondónak

* Zoltán Vilmos fordítása.

és közönségesnek látszik, mert hiszen a kölesönhatás napjainkban e két tényező között a legbensőbb, sőt talán e benső érintkezés némileg a művészet örök törvényeinek a rovására megy. De Kisfaludy Károly itt volt az úttörő; Kazinczy és iskolája hideg classicismusa az emberi lélek apró félszégeit, az emberi lélek kicsinyes, de épen azért jellemző megnyilatkozásait, a társadalom nagy gépének kisebb kerekeit nem tartották elég fontosaknak és méltóknak arra, hogy a poesis örök fényével világosságot vessenek reájuk; ők a nagyot és örökkévalót keresve elfeledték, hogy a porszemből lesz a hegy s a vékony homokréteg a faraók gulyáit is lassacsán elnyeli. Nem tudták, hogy az igazi és örök költészet az igazság mélyére csak úgy hatolhat, ha lépésről-lépésre nyílnak meg előtte annak titkos rejtekei. S erre a tapasztalatra nem vezethetnek senkit a könyvek, a tanulmányok, csak az élet, küzdelmeivel és szenvedéseivel, melyekből sokban a kelleténél is több jutott Kisfaludy Károlynak, a ki megtanulta, hogy a világot nemcsak hatalmas eszmék vezérlik, hanem kicsinyes szenvedélyek is, és hogy az események legalább is annyira függenek a Desdemona zsebkendőjétől, mint a nagy emberek zsenijétől; a könyv és mosoly megtört fényében szemlélvén a világot, nemcsak nagy hibáit látta meg, hanem kicsinyes erényeit is, és mindenütt ott látta az örök emberit, a mi legsajátosabb természetünket.

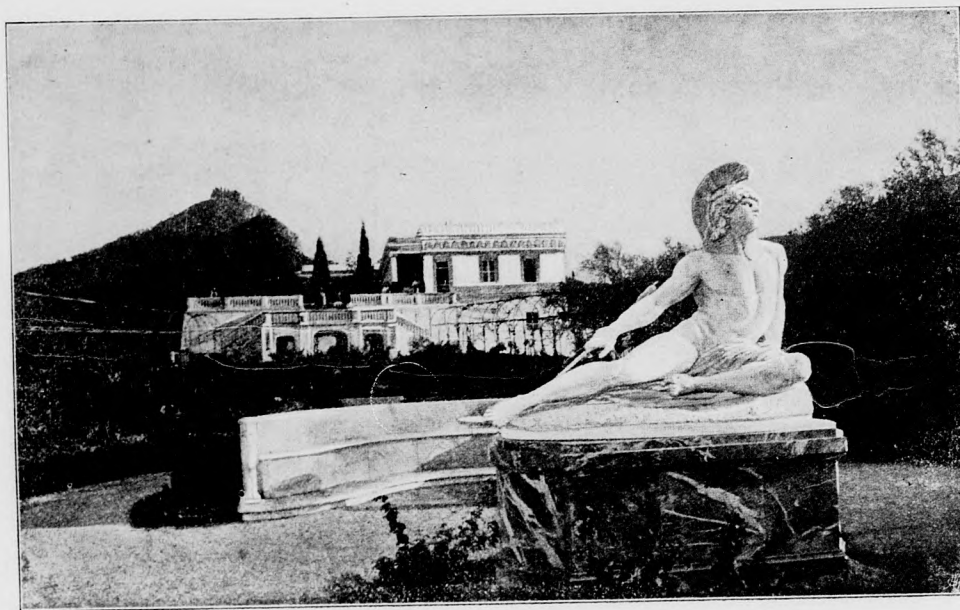
Ime egynéhány a benső lélektani okokból, melyek Kisfaludyt, a romanticismus megalapítóját, a vigjátékhoz vezették. Mert nem csodálatos és figyelemreméltó jelenség-e, hogy a magyar romanticismus megindítója az élet kicsinyességeit és fonákságait tárgyazó vigjátékban lett a legnagyobb, a mely a romanticismus lényegével majdnem homlokegyenest ellenkezik? A romanticismus a múlt diesőségtől és őserőtől duzzadó napjaiba vezet, a vigjáték alapja a jelen társadalma; amannak emberei hatalmas heroszok, ezéi a legközönségesebb emberek; a romanticismus szereti a szertelent, a nagyot, a múlt ködébe veszöt, a vigjáték a kicsit, a határoltat, a köznapit. Mi hidalja már most át ezt a tátongó ürt a magyar romanticismusban általában, sajátlagosan és különösen Kisfaludynál? Az ő nemzeti érzése és egyénisége, a mely hiába próbálkozott tragikus conceptiókkal és drámai alkotásokkal, a mely lassan, tehetsége fejlődésével és ereje megteljesedésével lépést tartva tört elő és szerezte meg Kisfaludynak, az őt dicsérő jelzők

közt a legjelentősebbet és legérdekesebbet: a magyar vigjáték atyja nevet.

Mert Kisfaludy Károly tehetsége is nagyjában ugyanazon az érdekes fejlődésen át jutott el a vigjátékhoz, mint a hogy Petőfi és Arany géniusza is elért az igazi földhöz. Kisfaludy tehetségeinek sokoldalúsága mellett figyelemreméltó az, hogy a műfajok evolutiójában csak legutoljára jutott el a vigjátékhoz, s másoknak kellett őt figyelmeztetni, hogy tehetsége a komikus alkotásokban a legerősebb, s ha Kisfaludynál nem is találunk örökbeesű alkotásokat, ha szatírája nem is oly erős, mint Arisztophanesé, s ha komikai alkotá-

porlandók, de az emberi lélekből, a jellemből fakadó komikum, mint az eszme, örök.

Ezen az úton mutatja őt a Leányórző, a 3 felvonásos vigjáték, a mely mint az egyetlen — ha nem is egészen tisztán — de mégis jellemkomikumon épül s a mely némi moliéri accentust mutat. S nem tekinthető véletlen dolognak, hogy mikor a Tudományos Gyűjtemény szerkesztője Kölesey Ferenczet, az akkor már rettegett kritikust a Leányórző megbírlására szólította fel, Kölesey a bírlat helyett, e vigjáték és Jean Paul hatása alatt megírta alapvető értekezését a komikumról. S csakugyan e vigjáték komikai alap-

AZ «AKHILLEION»-BÓL. — A HALDOKLÓ AKHILLES.

saiban nem is találjuk meg a szubjektív érzés okozta benső melegséget és az emberi gyarlóságok örök időkre szóló rajzait, mint Moliérenél: mindenestre annyi tény, hogy korának társadalmát sok és jellegzetes alakban állítja elének, műveiből a nemzeti érzés melege sugárzik felénk, s vigjátékai a művelődés egyik hatalmas istápolójának: a nemzeti játékszínnek életét biztosították, s mindezekhez ne feledjük, hogy Kisfaludy úttörő. Ő a vigjátékíró elemibb eszközeivel dolgozik, de erős meggyőződés, hogy ha a korai halál tehetsége legerősebb forrongása és kialakulása közben nem ragadja el, ha nem dolgozott volna oly gyorsan s oly kevés mügonddal, alkotott volna örök időkre szólót is, mert felismerte lassankint, hogy a helyzetek az átöltöztetések, a félreismerés eszközei, mint az anyag,

vetése rendkívül ügyes s a leghatásosabb cselekvény felépítésére is alkalmas. De hogy elébe ne vágjak mondandóimnak, előbb a cselekvényt kell röviden ismertetnem.

Légházy Nellit apja még kis leánykorában eljegyezi jó barátja fiának, Morlay Móricznak, a nélkül, hogy a jegyesek ismernék egymást. Móricz elmegy a nagy világba szórakozni, mulatni s tán tanulni is, Nelli pedig kis falójában találja meg az egész világot Lángai Sándor személyében. De az apa nem akar semmit tudni a fiatalok vonalmáról, az adott szó szentségét minden vonzalom fölébe helyezi, s hogy Nelli és Sándor találkozását lehetetlenné tegye, titkon elviszi Nellit nagybátyjához, az agglegény Sziklásihoz, a ki barátját, az özvegyen maradt Szalkait kéri fel segítségül. Móricz véletlenül, Sándor Nellit

keresve a faluba jön — itt kezdődik a darab — s Móricz meglátja Nellit, Lőrinczet, a kertészt megvesztegetve s igérve, hogy Margitnak, Sziklasi gazdaasszonyának a kezét neki megszerzi, levelet küld Nellinek, a mely azonban Sziklasi kezeibe jut. Móricz mindenféle ürügy alatt a házba torkollik, a honnan azonban, mikor Lángai Sándor, a kinek szívet a féltékenység dülja, az ablakon keresztül akar a házba jutni, kiutasítják. (I. felvonás.) Sziklasi Nelli örízetét barátjára, Szalkaira bizza, a ki az alkalmat arra használja fel, hogy térden állva megkérje kezét. Ezen helyzetben lepi meg Szalkait a falon át beszökő Móricz, majd mindkettőjüket Sziklasi, s míg ő Móriczot kivezeti, addig Sándor szökik át a falon, de miután meggyőződött Nelli változhatatlan érzelmeiről, avval az igérettel távozik, hogy többé nem alkalmatlankodik. Ez alatt jelenti Jakab, Sziklasi szolgálja, hogy Mordány Pista, a híres haramia, a faluban van. Sziklasi tudja, hogy Jakab Morlayt tartja a haramiának, mégis előkészületeket tesz elfogatására, mert úgy akarja megfélemlíteni Morlayt, vagy legalább is színvallásra bírni. (II. felvonás.) Azonban az ügyetlen szolgálk Morlay helyett Sándort fogják ei, de ugyanakkor ott terem Móricz is, valamint egy levél is Nelli apjától, melyben azt írja, hogy Nelli jöjjön haza, mert Morlay Móricz halála után nincs semmi kifogása, hogy Nelli Sándoré legyen. Móricz most felfedezi magát, s elmondja, hogy a levelet, mely állítólagos haláláról szól, ő iratta, mert meg akart szabadulni a reá nézve kellemetlen házassági kötelektől; egyúttal megkéri Margit kezét Lőrincz számára, azonban Sziklasi inkább maga veszi el Margitot, semminthogy elengedje s a darab azzal a kibékítő momentummal végződik, hogy Móricz is legközelebb meg fog házasodni.

(Folytatása következik.)

EPIGRAMMOK.

Logau nyomán.

I.

Mért szökött el Mák a harezból?
... Az ötlött eszébe,
Ha megölnék, nem rohanhat
Többé harez tüzébe.

II.

Ha fájna döreségünk, óh nagy ég,
A jajtól ég és föld visszhangzanék.

III.

Reményünk gyakran semmi más,
Mint ébren álmódás.

EGY ISKOLAI KALAND.¹

Elbeszélés.

Írta: KUTHY LAJOS.

— Hogy vesztek volna a veres tengerbe frigidástul ama szakállas állatok, kiket Mózes vezetgetett — mond bosszúsán Dongódy, zsidóleczkéről jöttében, hosszú esatakos dolmányát leöltve; s rongyos Genesisét úgy esapta falhoz, hogy százfélé röppentek közlapjai, mikre a diák fordítást censurák végett belopta.

— Hogy hogy földi, mi történt? — kérdi nagy vígan Üstökös, ki ágyán pöre ingben nyugtózék, s egy festetlen széken görög paradigmát írt; örömmel kapva az alkalmon, hogy munkája félbeszakadhat.

— Gondolja földi, — mond rögtön kiderülve Dongódy, miközben makrapipáját Üstökös kapadohányából tele tömte, *bekaptak*.² — Az a hájfejű Böde vesztekre ismét belesült az exegesisebe, pedig három verset számított reá, s magam a negyediket *szurkoltam*. — Succure ei asino, domine Dongódy³ — közbeszól véletlenül a haragtelt tanár, s én bár egy zsidókommát sem értve hatalmasan feleltem az irott fordításból. Mit tehetek róla, hogy a harmadik versre a negyedik jelentését olvastam? Könyvem a tanárhoz kelle hurcolnom, s a közármánynak én ittam meg levét. Kimocskolt, mint egy rossz agarat, pedig hiába ütnek bottal nyúl után, soh' sem fogom én el. Tudom szombaton meg lesznek ezítálva.

— Se baj földi; — mond Ugrancs, egy eleven eszű classicus korhely, ki kézi könyvet soh' sem vett, mindig idegen dohányt szitt, s leczkére más togájában járt. — Rajtunk egy ebfog ki nem fog. *A כְּרִישֵׁת קָרְהָ אֱלֹהִים*⁴ egy legényt sem tön alchimistává, s ha főispán nem: lesz belőlünk bagariás ispán. De más szeget ütök ön fejébe, a mi vért nem ereszt; — s ekkor félre kanyarítá súlyos bundáját, melynek hátrésze hasát takará, s egy levelet ada Dongódynak. Maga pedig ráhátalt a meleg kemenezére, mint azelőtt, s fogait a bunda-

¹ A mi ifjúságunk legfőbb az irodalomtörténetből ismeri *Kuthy* Lajosnak (1813—1864), a negyvenes évek jeles írójának nevét, ki oly fényesen indult pálya után szomorú sorsra jutott; műveit azonban aligha olvasta, annál is inkább, mivel ezek manapság könyvtári ritkaságszámra mennek. Az irodalom minden barátjának elismerésére tarthat számot a Franklin-Társulat, mely *Kuthy* Lajos munkáinak kiadási jogát megszerezvén, azokat a közel jövőben sajtó alá rendezi. Mi *Kuthy* nak egy elbeszélését mutatjuk be az ifjúságnak, mely a régi debreczeni életnek páratlanul eredeti képét adja töröl szakadt humorral és magyar zamattal. Az olvasónak nyújtott élvezetet nem zavarja az a körülmény sem, hogy az elbeszélés a negyvenes éveknek jellemzetes prózájában van írva. *Szerkesztő.*

² Ezt a mai diák úgy mondaná: «beszekundáztam». *Kuthy* mindvégig megtartja a debreczeni iskolai műszavakat.

³ «Segíts a számárnak, domine Dongódy». Akkoriban tudvalevőleg az iskolázás nyelve latin volt.

⁴ Az ó-szövegség kezdőszavai.

gallérba harapta, elfojtandó egy erővel kitörni akaró nevetést.

Dongódy a czimet nézé, s laktársai falnak vagy könyvnek fordíták ravasz arcaikat, hogy mosoly vagy vigyázatlan szemszó* el ne árulják a tettetett közönyt.

— «Dongódy Lukács öt esztendő deák úrnak a X-ik házban» — szólt a czimen az asszonyos irás.

— Ki hozta e levelet? — kérde megdöbbenve Lukács.

— Nem tudom, — felelt nagyot ásítva Ugrancs; — a janitornak adák, tőle vettem át.

Dongódy körülvivé szemét laktársain; de azok oly jezsuitaképpel merültek magokba, s a levél oly törődött, boritéka oly rossz metszetű, pécsetje oly ügyetlen volt, hogy akaratlanul nőkezekre kelle gyanítnia.

— Mi gyász amazon kezd levelezést árva fejemmel? — kérde némán önmagát, — hisz ezimén postabélyeg nincs; a városban pedig egyetlen leány szemébe tekinték öt évem alatt, és az hajh! ... s itt egy siralmas stanza futott eszébe Kisfaludy Sándorból, melyre azonban nem lön ideje végig emlékezni, mert egy ellenállhatlan sejtés ingerével a levelet nyomban feltöré.

Rögtön az alulírtat nézte. «Puskás Mária» volt a megpillantott név, melynek részeg betűi úgy össze-vissza dültek, hogy a keserves orthographia kíséretében Dongódyt végkép meggyőzőék, mikép ez ép oly váratlan, mint boldogító ajándékkal, szívének titkos vestája az ismert ismeretlen Puskás Mária, saját eltökéltéből és manu propria lepte meg.

Lelkesült arczczal olvasá:

«Ékes Lukács úr!

Ismeretségünk egy éves, a nélkül, hogy hangot adtunk volna. Tavaly karácsony hetében látók elsőben egymást, a szürszabó sógor névességén, kinek fiát tanítja. Vacsoránál hattól nyolezig két mélységes órát üle mellettem, s még sem szólt hozzám egy rövid kótát is; pedig gömbölyű zemei oly érzékenyül döltek rám, hogy a fánkból sem tudtam enni, s oly gyakorta fordult ültében felém, mint rézkakas a torony-szél alá.

Poharába gyakorta tölték ürmöskét, mert láttam, hogy jól esik; s reméltem, hogy midőn nedvellő szeme mélyebben ragyog, szájában megjelenendik az ige. Halandó remény! árván hagyott fölkelni szavától, s még székemet sem tevő odább, pedig a tölgyfa női karnak gorbán nehéz.

Vacsora után hegedűszó volt. Minden járta a lengyelt, csak Lukács úr nem. Meg akartam hinni, de Sára nénem sugá, hogy nem tud táncolni. Az óratól reméltem tehát, midőn zálogosdit kezdünk, de oh éktelen sors: húzták a kilenczet, s rohanni kellett, mert a deáklak portáját be fogják zárni.

* Szempillantás.

Azóta gyakran látam itt-ott és amott; de tudja Isten, mindig oly távol esék tőlem, hogy nem értem szóval. Látam közelebb két izben. Szombat reggel a farmatring-soron, midőn sulymot¹ rakott a dolmány hátuljába, tegnapelőtt délesten pedig a nagy temetésnél, melyhez az egész deák-ifjúság kirukkolt. Oh mily szomorún szép volt a karesú fekete togában; s mily kegyesen ácsorgott a kántor háta megett, mint a Geesemáné kertjében nőtt czédrusfa. Midőn pedig vevé a halottas könyvet és énekelt, oly ékes lön a buzgalom miatt, s szívhasító hangja úgy kirítt a sokaságéból: hogy eszembe jutott az énekes csiz, melyet Marzi kandur tavaly nyárban agyon körmöle.

Ennyi látás, ennyi inger, nyakára hágott keresztényen türodelmeknek. Hiszen Vandakrakói herezegasszony volt, mégis szeretett; és ha szegény Erbia birhatta Abulest, s ha a Sármany-királyban oly érzékenyen hivaték a kék madár, miért ne hinám én is?

Jer kedves kék madár,
Kit szívem alig vár.

Jöjjön el ma este, s várjon meg az utcaajtóban. Ha lehet, kimegyek egy tiszta szóra; ha pedig nem, kiszólok a kamara-ablakon. És ha ez soká sikerülne, ha tán kakasszó utáig kellene várni, legyen békén. Meglehet a közben egy kissé didereg, s arczát marni fogja a fagyos szél; de gondolja meg, hogy jobb fázni, mint égni: pedig én égek mint a mécs, melyet meggyújtottak, de gyújtója nincs jelen, hogy megkoppantana.

Es ha szíve vagy dolgai nem engednék jönni, írja meg eselekedeteit, mint Lukács megírta az apostolokét; hogy ha kék madara elő nem repül, legalább tolláról ismerhesse az őt aranyos kalitkába váró

Puskás Mária.»

— Tán adósságot sürgetnek, földi, hogy úgy néz, mint a kárvalott cigány? — kérde Ugrancs fortélyos álszinnel,² midőn Dongódy az olvasás után boldog néma lön.

— Vagy harangozónak hiják rácz espereshez, s a conditio czudar? — jegyzé meg ágyán Üstökös.

— De dög van a nyiren, s rokonit félti: — közbeszól Ordas, — egy otromba rejectus,³ ki eddig egeret vadászott egy szögben, s az egész ügyhez részvétlen maradt.

Dongódy, először deák-életében, torlatlanul hagyá a bunkós elménczkedést. Feljök emelt lényül tekinté magát; arczát clarvayani magasztaltságban hordá fen, s

— Mit eszünk Dárdás? — kérde pünkösdi kedélylyel a terítő szolgát, kit az iskolai ó lexicon mendikásnak nevez.

— Gombatészát, — mondá szomorúan a fiú, előre tartva, hogy ő szidatik meg a gazdasszony

¹ Vizi gesztenye. — ² Tettetéssel. — ³ Ismétlő deák.

helyett; mint mindig, ha rossz étel vala, mely hetenkint többnyire hétszer történék.

— Akadon a torkán a falatja a ripacsos civának! — mond Ugrancs türelmetlenül, — mindig *macskanyomot* főz; mert az említett éték lébe hányt nyom forma tésztaból készül.

— Ha tavaly Mariska karácsonyát elrontám, legyen ma karácsonyom; — gondolá Dongódy, neki keseredve a gomba-tészta-névre.

— Dárdás! itt a pénz, hozz a coquától² töltött káposztát, foghagyma-kolbászt s mellé selyemcipőt, (mondó kipót).

— Földi, több nap mint kolbász, azt mondja a magyar, — jegyzé meg Ugrancs, hüledezve Dongódy tékozló ötletén.

Azonban enni ült a szoba egész népessége, száma nyolezan, s ilyenkor a pókásítást is meg lehet hallani.

A roppant tál tartalma szemlátomást apadt.

— Nem veszitek észre, hogy ebben az ételben kámfor van? — kérde Üstökös, midőn már a szó nem veszélyezé étvágját.

— Zsir helyett fagygyúval van rántva, — felelé Ugrancs, — azért izlik úgy, mintha ködmön esett volna bele.

— Azt hiszem, leve van esővizből főve, — véle Dongódy.

— De biz e baromfiak nem multak ki természetes halállal; — igazítá Ordas, — nem látod, mily veres ez a hús, mint a spanyolviasz?

Mindez s még két ennyi jegyzet pillanat műve lön, mert másikban már minden ehető dolog úgy felemészteték az abrosz színéről, hogy Bosco varázsszava soha sem tüntet így.

Szedett asztalnál ülve maradtak rágyújtani, de szemekből látszék, hogy egy második ebéd épen nem lenne felesleges.

— Hiszi-e földi, hogy ötezer ember megérte őt hallal? — kérde Ugrancs Üstökös barátját, ki végét-hosszát nem érte a fopiszkálásnak.

— De nem ötezer diák, — közbeszól Ordas, — mert azon állítást csakugyan inhihealnám, ha csak czethalra nem alkudnánk.

Egy füzér tréfa után könyvet vőnek, inkább emésztesi nyugalom, mint okulás végett.

— Egyet mondok nemes contubernium, — közbeszól Ugrancs a szokatlan csendnek. — Ne rontsuk termetünket ezzel a betűvel, hogy több legyen vele, a mit nem tudunk. Úgy is ásó kapa alá kerül koponyánk, mint Hugo Grotiusé.³ Jobb halbwelvre veszjük az időt. Amice Ártány, adjon bankot!

Soha indítvány egy kamrában sem nyert oly nyomon foganatot.

Azonnal Homiletica-, Genesis-, Philosophia- és Kövytől megtisztult az asztal, s készen lön a halber-compania.

(Folytatása következik.)

¹ A polgárnő torzézime. (Kathy jegyzete.)

² Szakácsné.

³ Hirneves hollandus jogtudós.

IRODALOM.

Nansen utazása lábszánkón, melyet lapunk idei évfolyamában a 3—13. számokban közöltünk, külön lenyomatban is megjelent, mint a *Vasárnapi Könyvtár* 35. füzeté. Bővebben ajánlatunk fölölleges, mert olvasóink bizonyára ismerik ezt az érdekes leírást, melyet harmincz illusztráció kísért. Csak annyit jegyzünk meg, hogy könyvalakban 20 krért bárhol megszerezhető.

Órult-e vagy szent? A modern drámának egyik elsőrangú mestere Echegaray. A szinpad hatáskor nemcsak külső eszközeit használja kitünően, hanem jól ért ahhoz is, hogy kell érdekesen és jellemzően megírni valamely darabot. Az *Órult-e vagy szent*, mely most a Franklin-Társulat *Olcsó Könyvtára* legújabb füzeteként (1068—1069. sz.) *Huszár* Vilmos kitünő fordításában megjelent, első darabja a nagy spanyol drámáirónak, melylyel neve világhódító útra kelt. A mély pszichologia, melylyel alakjait élre állítja és maga a nagy probléma, melyből a dráma kiindul, párosulva dialogjaink finom költői szépségeivel: a darabot mint olvassmányt is felette értékessé avatják. A darab már előadása előtt is nagy port vert föl a lapokban, mert két színház is vetekszik színrehozatalában. Ez a fordítás az, melyben Echegaray drámáját a Nemzeti színházban előadják. A ki előre megismerkedik vele, csak annál inkább fogja élvezni ritka költői szépségeit. Ara 20 kr. és minden könyvereskedésben megszerezhető.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

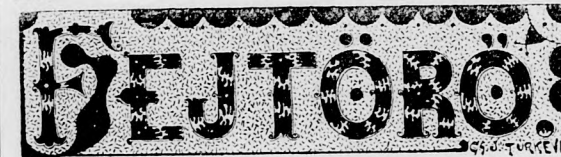
Október hatodika. Épen egy félszázadja, hogy az önkény, mely titáni harc után legyűrt bennünket, rettenetes és gyáva boszút állt a harcuk hősein. Annak a gyászemlékezetű napnak reggelén négy honvédtábornokot agyonlővetett, kilenczet fölakasztott. Neveik kezdőbetűit e komor német vers foglalja össze: *Pannonia! Vergiss Deine Todten Nicht! Als Kläger Leben Sie!* (Magyarország! ne feledd halottaidat, mint vádlók élnek ők!) És a nemzet soha el nem felelte Pötenberg, Vécsey, Damjanich, Desseffy, Török, Nagy, Aulich, Kiss, Knézich, Leiningen, Lahner, Lázár és Schweidel neveit; de annak a komor versnek intelmét elmosta már az idő. A tizenhárom aradi vértanú neve nem ádáz boszúra szólítja immár a magyart, hanem honfőre serkenti és a Gondviselés esodás munkáján való esodálatra és megnyugvásra készíti. A tizenhárom halála nem sivár tragédia immár, hanem az eposz fenségében tündöklő megdicsőülés. Akkor megaláztak, földhöz tiprtak és kétségbeesettek voltunk, most pedig erősek, hatalmasak és jövőben bizakodók vagyunk. Ezt a megváltást az aradi tizenhárom eszközölte... Az ifjúság ezidét is, mint mindig, megünneplelte ezt a szent napot. Csak röviden akarjuk ezt konstatálni. Régesrégi dolog, hogy a magyar ifjúság a legkegyeltesebb ifjúság a világon. A mesék leghűségesebb kincsörzői nem őrizik oly féltékeny gonddal a rájuk bizott klenódiomot, mint ez a fiatalság a múltnak dicsőséges emlékeit. Áldd meg ezért, nagy Isten, a magyar ifjúságot és örökítsd meg szívében ezt az érzelmét, hogy az elismerje évek férfikorába és ne hagyja el, mint hófehér aggyást sem!

Klamarik János, a magyar közoktatás veterán munkása, államtitkári ezimel nyugalmazott miniszteri tanácsos, e hó 8-ikán Besztercebányán elhunyt.

Az érdemes ember 1832-ben született Losonecon és egyszerű tanárból vitte föl oly magas pozíra. Pályáját mint 20 éves fiatal ember, helyettes tanári minőségben kezdte Pélegyházán. Tanárkodott aztán Pécsen, Baján, Székelyudvarhelyen és Besztercebányán; itt azután igazgató, majd főigazgató lett. 1883-ban Trefort kinevezte osztálytanácsosnak a kultuszminisztériumba, hol aztán a középiskolai oktatás az ő kezébe került és a mi haladás, javítás, reform e téren kikerült, abban Klamariknak oroszlanrésze volt. 1883-tól 1894-ig, Klamarik működésének araja alatt, mintegy 20 esonka középiskola kiegészült teljes középiskolává: 94 középiskola újjáépült, a szertarak körülbelül félmillió taneszközzel gyarapodtak, a könyvtárak 910,000 kötetből 1 millió 700,000-re emelkedtek; az összes tanároknak száma 2500-ról 3200-ra növekedett; az iskoláknak évi kiadása évenként felemelkedett 6 millió forintra. E számok ékesszólóan hirdetik az elért hatalmas eredményeket. Hivatatos működése közben ráért még az iskolai irodalom terén való működésre is: írt egy lélek- és gondolkodási tant és megírta két kötetben a magyar középiskolák történetét. 1894-ben ülte meg működésének negyvenéves jubileumát: ekkor az egész ország tanársága és diáksága szeretettel ünnepelte Klamarikot. Az ünnepély fénypontja az a monstre-hangverseny volt, melyen ezer diák énekelt a Vigadóban. Most szélhűdés vetett véget alkotásokban gazdag életének. Áldás legyen emlékezetén!

Önképzőkörök hajnala dereng, fényesebben és rózsásabban, mint ennek a fázós, mogorva őszidőnek igazi pitymaltája. Javában alakulnak a tisztikarok és dicsőségre szomjuhozó műszafiak gyürkőznek előre és köpik a markukat, hogy minő egérvő működést fognak ez idén kifejteni, árnyékba borítva a múlt valamennyi önképzőköri hőroszának emlékezetét. Budapest, a *Markó-utcai gimnáziumban*, az ország legnépesebb intézetében, két önképzőkör is alakult. A VIII. osztály a «Szavaló-kör»-ének élén dr. *Zolnai Gyula* tanár áll, míg elnöknek *Kéthly Endrét*, alelnöknek *Kutasi Elemért* és *Hekler Antalt*, jegyzőknek *Irsai Ervint* és *Várady Jenőt* választották meg. A másik önképzőkör a két VII. osztályból állt össze, vezetője *Császár Árpád* tanár úr, a ki a tisztikar nélkülségét következőkép indokolta: «Pénztáros nem kell, mert nincs pénzünk; titkár nem kell, mert nincs titkár, elnök meg vagyok én és lesz az, a ki valamit előad». A tanár úr talpraesett indokolásában nagy igazság rejlik és mi kívánjuk, hogy az avatott vezetése alatt álló új önképzőkör tisztikar nélkül is szép munkásságot fejtsen ki — a *temesvári m. kir. áll. tanítóképző* e hó 4-ikén tartotta meg alakuló gyűlését *Mészáros Jenő* tanárelnök vezetése alatt. Ifjúsági elnökké *Kerecsy György*, titkárrá *Pinkert Zsigmond*, főjegyzővé *Leopold István* lett. Sok kisebb tisztség van még, melyeknek derék betöltői — német, szerb és román hangzású nevik mellett — bizonyára azon fognak munkálni, hogy mind maguk, mind társaik a magyarságban tökéletesedjenek. — A *szentesi fogimnázium* «*Horváth Mihály-önképzőkör*»-ét dr. *Ágh Lajos* tanár vezeti; titkárra *Purjesz Lajos*, főjegyzője *Kádár Lajos*, könyvtárosa *Szova József*, pénztárosa *Róza Károly*, ellenőrije *Falábú Jenő*. — Az *ungvári* «*Dayka-önképzőkör*»-nek ezidei alelnöke *Gulovics Tivadar*, titkárra *Toffler Arthur*, főjegyzője *Bobonka András*, pénztárosa *Róth Béla*, ellenőrije *Konrátoivits Irén*, könyvtárosa *Gyuris Mihály* és *Liachovics Orest*. Ezenkívül külön négytagú szépirodalmi, történelmi, természettudományi és szavalati bizottságok vannak, négy-négy bíráló taggal. A «*Dayka-kör*» fon-

tos és hálára méltó feladatot teljesít, midőn az ottani rutén nemzetiségű ifjakat a magyar haza és irodalom szeretetében és kultiválásában edzi. — Megalakult a *pápai* ev. ref. főiskolának régi jóhíru önképzőköre is dr. *Kapossy Luczián* tanár vezetése alatt. A nagy elődöknek ezek az ifjak az utódai: elnök *Vargha Kálmán*, titkár *Lázár Andor*, pénztáros *Nagy Vince*, jegyző *Stern Gyula*, ellenőr *Tóth Zsigmond*. — A *nagyszombati* «*Pázmány-önképzőkör*», melyet *Ürményi László* tanár vezet, alakuló gyűlésén elnöknek *Nagy Gábort*, másodelnöknek *Bereczky Elemért*, titkárnak *Pertl Gézát*, főjegyzőnek *Reisz Gyulát*, főkönyvtárosnak *Ziska Pált*, pénztárosnak *Lenhártovits Kálmánt* választotta meg. Már rendes gyűlést is tartottak, *Petőfi*, *Tóth Kálmán* és *Gyulay-féle* költemények sikerült elszavalásával. — A *kecskeméti* ev. ref. főgimnázium múlt hó 25-ikén alakult meg. Vezető tanár *Marton Sándor*, felolvasta az újonnan készített alapszabályokat, melyeket a kör egyértelműleg elfogadott. A választás során ifj. elnök lett *Pátkay Pál*, alelnök *Tóth László*, ellenőr *Kiss Dániel*, titkár *Balassa Lajos*, pénztáros *Sárközy Pál*, főjegyző *Jegess Sándor*. — A *nagyvárad*i prem. r. főgimnázium «*Éötvös-önképzőkör*»-e szeptember hó 20-ikán tartotta alakuló gyűlését. Ez alkalommal ejtették meg a választásokat a tisztségekre. Elnök lett *Berkovics René*, titkár *Turóczy Béla* papnöv., főjegyző *Missuray Agoston*, pénztárnok *Kolthay K.*, mindannyian VIII. o. tanulók, főkönyvtáros *Bresztovszky Ernő* VII. o. t. A választás után a jelenlevő *Kotunovics Sándor* igazgató úr, az önképzőkörök czélját és feladatát fejtegetve, kitartásra, munkásságra buzdította a kör tagjait különösen a szavalásra hívta föl a figyelmet.

Jelige: Fejtörő az elme sportja.

Rovatvezető: Császár József.

Számtani kérdés:

Valaki 12950 frtnyi adósságát évenként törleszti; ha az első évben 600 frtot és minden következőben 50 frttal többet fizet, hány évig fog fizetni s mennyit az utolsó évben?

Földrajzi kérdés:

Melyik község az Baranyamegyében, a melynek közelében van a «*Paplika*»-cseppkőbarlang, famaradványokkal, emberi és állati csontokkal, melyek azt mutatják, hogy hajdan lakóhelyül vagy menedékül szolgált? A barlang főterme 950 m. hosszú.

Történelmi kérdés:

Melyik község az Somogy megyében, a mely egykor vár volt s a törökök többször megostromolták? Itt hívott össze 1531 márczius 4-én *Zápolya János* király országgyűlést; 1566-ban a törökök elfoglalták, de 1664-ben gr. *Zrinyi Miklós* visszafoglalta; a vár ma csak rom.

Természetrizai kérdés:

Melyik növény az az árnyékosak rendjéből, a mely a petrezselyemhez hasonlít? Mérges növény; dörzsölve undorító bűzt áraszt; utak és kerítések mellett terem.

Vegyteni kérdés:

Mi a neve azon alkaloidnak, a melyet az aconitum fajok gumóiból és leveleiből nyerünk? Szagtalan, színtelen, csipős, keserű, nem illékony; oldódik vízben, aetherben és alkoholban; nagyon mérges, ideges fájdalmak, csúsz ellen használják.

Megfejtési határidő október 23.

A 40. számban közölt fejtő kérdések megfejtése:

Számtani kérdés: Az a két szám 21 és 9. **Földrajzi kérdés:** Ardèche-folyó. **Történelmi kérdés:** Zágoni Aranka György. **Természetrizai kérdés:** gyékény (typha); leveleit kosár és gyékényfonásra használják.

Helyesen fejtették meg: Kelemen Imre, Bauer Gyula, Blasko Arthur, Farkas Tivadar, Kozsereán Gergely, Schwarcz Tibor, Veszeley Mihály, Pongrácz József, Krausz Mór, Hegedűs Tibor, Miróczky János, Chabada Jenő, Puskás Endre, Windt Lajos, Kutlik Félix, Weichherr Mór, Miróczky Árpád, Bohrandt Lajos, Hübner János, Michaletzky Vilmos, Ács Nagy István, a 2473. sz. előfizető, Halmi Gyula, Gerstl Árpád, *Nyúl István*, Denk Gusztáv, Kárász Géza, Szenyovszky Ferencz, Nagy Vincze, Szécskay Dezső.

A kitűzött könyvjutalmat, Kisfaludy S. «Regék a magyar előidőkől» cz. kötetet *Nyúl István* gimn. IV. oszt. tanuló nyerte el Gyöngyösön (Bene-utca 1178. sz. a.)

SZERKESZTŐI TELEFON.

K. G. Temesvár. Az ígért pazar, kedves Gergely barátunk, csak fogantatja is legyen. Iparkodunk kívánatait teljesíteni és kíváncsian nézünk az újról toborzás eredménye elé. — **W. Fr. Pozsony.** A tudósítást stilizálja meg, ne csupán programszámokat adjon. Az önképzőkörökben lüktető életet akarjuk látni, de a száraz statisztikai adatok egymagukban semmiről sem világosítanak fel. Ugyanez szól még sok tudósítónknak. — **E. J. Nagyszombat.** Nem tenne-e öre fura hatást az a látvány, a midőn tűzvérű, szellőlábú magyar paripán lompos svábruhába bújt legény ül? Körülbelül e képpel lehetne összevetni annak impressióját, ha egy zamatos magyar költemény alatt prózai német nevet látunk. Ezért lett az *Eislerből Erdős*, mi kisse önkényes eljárás ugyan, de a leggyakrabban alkalmazott szerkesztői licenctiúk közé tartozik. Sose búsuljon azért, kedves hívünk, Erdős! — **K. H. Székesfehérvár.** «Emlékezet» című költeményét helyünk szüke miatt csak kivonatolva, *rímeiben* mutatjuk be: *völgy ölén—vagyom én, illatár—napsugár, csalogány—virány, ibolya—illata, nap le száll—hangcsal, gallyakon—odvakon.* Olvasóink már ebből tudni fogják, mit akar ön. — **D. M. Kunfélegyháza.** Az «Előre»-ben tisztességes, komoly szellem lakozik, nem úgy, mint egy mest felbukkant, tisztavirág-életűnek ígérkező társában, mely elég vakmerő magát egyetlen magyar ifj. lapnak nevezni. — **ifj. Cs. K. Budapest.** Igazán sajnáljuk, hogy ennek a szépen szóló lantnak zengését nem közölhetjük most olvasóinkkal, mert már sok költeményt hoztak e nemből. Mások mást — örömmel. — **A. N. J. Szolnok.** Forduljon kérem a kiadóhivatalhoz. — **E. Gy. Szeged.** Hogy megjelent-e, azt a «Kosmos» tudná meg mondani. — **W. J. Budapest.** A névmagyarosítási kérvényt, születési, meg erkölcsi bizonyítvánnyal és apjának beleegyezési nyilatkozatával ellátva, az alispánságnál kell benyújtani. Magyarosíthatja nevét külön, testvérei nélkül, ám azok, ha később követni akarják példáját, más nevet, mint az övét, nem választhatnak. — **Gr. Battány L. Ikervár.** A lap késő kézbesítésének oka csak az ottani postahivatalban keresendő, mert tőlünk mindig pénteken expedáljuk a példányokat. Lehet, hogy valami buzó hívünk előbb el-

olvassa, mielőtt kézbesítik. A hiányzó számokat elküldtük. — **H. B. Miskolcz.** Ugyanezt mondjuk önnek is. A hiányzó 36. számot elküldjük. — **Cicero.** 1. Vegyteni szerezket bármely droguistánál szerezhet. 2. Nem tudjuk. 3. Wodiánernél, Adrássy-út 21., ára 80 kr. Ez megbízható, pontos, könnyen kezelhető. — **F. Ö. Szt. Gotthard.** Jó tudósításokat mindig szívesen fogadunk. — **Miróczky Á.** Kérjük, ne mellékeljen mindig két levelező-lapot; nem tudunk vele mit csinálni. Azt csak nem gondolja, hogy rejtvénymegfejtéseire külön válaszolunk. Hisz a nevének kiírásával igazoljuk, hogy megfejtése megérkezett. — **S. D. Miskolcz.** Szeretjük a lelkes ifjakat, de pattogni gyerekhez nem illik. A hiányzó két számnak utána nézünk, s ha lehet, megkerítjük.

Kitűnő magyar ifjusági iratok:

Arany ABC. Irta Lajos bácsi (Baróti Lajos álnéve). Pompás színnyomatu képpel, színv. számos szöveggel és sikerült kétsoros versekkel. 11 fényes kiállításban ABC képekonyv még nem jelent meg. — **A ciribusban.** Kartonirozott szép képekonyv, vidám apró versikékkel ellátta Lajos bácsi — 60
Baróti Lajos. Képeságok, 47 pajkos gyermekesny. Jankó, Cserépy stb. 217 művészi caricaturával. Díszkötésben — 1,50
Andersen legszebb meséi. Baróti Lajos fordításában, számos képpel ékesítve. Színnyomatu vászondíszkötésben — 2, —
Ugyanaz olcsóbb kiadás, színes címképpel — 1,50
Bechstein összes meséi. Egyedül teljes magyar kiadás. Ford. Baróti Lajos. Pompás kiállításban, 5 remek színes képpel — 1,50
Ezeregyéj. Arab elbeszélések. A magyar ifjuság rész. átdolg. Baróti L. 150 pompás képpel, remek színnyomatu vászondíszkötésben — 2,40
Ugyanaz olcsóbb kiadás, 150 képpel színes kötésben — 2, —
Grimm testvérek legszebb meséi. Magyarítá Baróti L. 120 képpel. Színnyomatu remek vászondíszkötésben. (A legszebb, legdrágább magyar kiadás) — 2,40
Baróti Lajos. Addig jár a korszó a kutra, míg el nem török. Elbeszélés az erettebb ifjuság részére Napoleon háborús korából. Magyarra fordította Baróti Lajos. Öt színnyomatu képpel — 1,20
Harcz az indiánokkal. Érdekesítő elbeszélés Amerika újabb történetéből. Irta Baróti Lajos. Vonzó címképpel és 4 remek színnyomatu képpel. Kötve — 1,20
A hajótöröttek kalandjai. Marryat kapitány Rüstig Zsigm. cz. elbesz. nyomán írta Baróti Lajos. Színes képpel. Díszkötésben — 1,20
Robinson Crusoe viszontagságos élete és kalandjai. 45 művészi szöveggel. Magyarban a legszebb kiadás. Campe nyomán átdolgozta Baróti Lajos. Elegáns színes címképpel, kötve — 1,40
Ugyanaz diszkiadásban, 45 szöveg-, azonkívül 4 pompás színes képpel és színnyomatu képtáblájú egész vászondíszkötésben — 2, —
Münchenhausen báró csodálatos kalandjai szárazon és vízen. Doré Gusztáv 141 eredeti rajzával. Díszköt. A legszebb magyar kiad. — 2, —
A klasszikus ókor legszebb hősmondái. Schwab, Grimm, Preller és mások nyomán. Irta Akantisz Viktor, 12 színes remek képpel és számos szöveggel. Erettebb ifjuságnak és minden művelt ember részére. Pompás színnyomatu vászondíszkötésben — 2, —
Marlitt. Aranyos Erzsike. Fiatal leányok számára átdolgozta Rudnyánszky Gyula. 4 nagy, azonkívül 37 kisebb szöveggel. Igazán hiánypótló mű, mert a magyarban alig van fiatal leányok számára való ajándékkönyv. Remek színnyomatu, egész vászondíszkötésben — 2, —

ROZSNYAI KÁROLY könyvkiadónál,
Budapest, IV., Muzem-körut 15. sz.

Bárki által hirdettet új vagy használt könyv vagy kóta ugyanazon az áron kapható. Árjegyzék ingyen. ✎

Középiskolai Matematikai Lapok.

Megjelenik minden hó 15-én.

Előfizetési ár egész évre 4 korona.

Kiadóhivatal:

Budapest, VI. ker., Hunyadi-tér 11.

A VI. évfolyam második száma

a következő tartalommal jelent meg: Vázlatok a matematika történetéből (Euclides). — Hol a hiba? — Írásbeli érettségi feladatok. — 19 kitűzött feladat. — 16 megoldott feladat. — A csillagos ég. 7869

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	SZERKESZTI	SZERKESZTŐSÉG:
Negyed évre ... 1 frt 20 kr.	D. RUPP KORNÉL	Budapest, IX., Soroksári-u. 31.
Fél évre ... 2 frt 40 kr.	fügymsnásiumi tanár.	KIADÓHIVATAL:
Egész évre ... 4 frt 80 kr.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	Budapest, IV., Egyetem-utca 4.
Megjelenik minden vasárnap.		Kéziratokat nem adunk vissza.

KIS-KÖRÖSÖN.

A Tanulók Lapja számára.

Szent érzésekkel, magasztos gondolatokkal indultam el. Hogy is ne lettek volna érzéseim szentek, gondolataim magasztosak, midőn Petőfi szülőházához zarándoklom! Nemsokára meglátom a tájt, melyen bölesödala keresztül rezgett, meglátom a szobát, a szögletet, a hol először látott napvilágot, meglátom az udvart, hol bölesőjét ringatták. Tanárok és tanítványok mentünk együtt e helyre, hazafias kegyelet vitt bennünket.

Az ünnepélyes hangulat, mely kis csapatunkban uralkodott, természetes volt, szintúgy mint a kegyelet, melylyel a poros útra, a szalmafedelű házakra néztünk és mindenre, a mi szemünk elé tárult a kék égtől a szürke földig.

A kéményeken itt-ott kelepelt egy golya, s nem messze repdesett esőrében faaggal a párja.

Ezeket a serény hajléképtőket néztük, midőn elértünk az emlékműhöz.

Nem pillanatnyi az a hatás, melyet az egyszerű mellszobor rám gyakorolt.

Elgondolkoztam ...

Ez az a hely, hol a kisedes édes játékaikat üzte, itt a szobor megett hangzott el zümmögő, andalító danával, hogy: «Cserebogár, sárga cserebogár ...»

És azóta a kiskörösi hentes fiából nagy ember lett, halhatatlan ember. És azóta a kiskörösi hentes fia nyomtalanul elveszett harcban, küzdelemben a szabadságért, melyre egész életén át vágyakozott.

Sírját nem jelzi emlékkő, a magyar nemzet nem vihet koszorút nagy költője sirhantjára. Egész Magyarország népének költőjét egész Magyarország földje őrzi.

De ott van a táj, hol bölesödala zengett, oda

megy a hálás nemzet koszorújával, elragadtatásának szózatával: «Köszöntelek! Diesőség neked!» Oda, a hol először örült neki valaki: az az egyszerű házaspár, a hentes, meg a hitvese; oda, hova a nagy költő minden Szilveszter-napon oly melegen gondolt vissza-vissza, úgy hogy költészetének fénye mindig ez idő tájban csillog legragyogóbban; oda, hova az a hideg deczembervégi nap elhozta Petőfit, a hol feltűnt az üstökös, hogy egy rövid, de szép pálya után, miközben mindég csak világított és tündökölt, letűnjék ...

Körülálltuk a szobrot, ezt a kis emléket, mely egyszerűségével lepott meg. Az egyetlen dísz rajt az az arany babékoszorú, melyen belül ez van írva: «Petőfinek».

Most előállt egyik társunk s elszavalta a «Magyarok istenét». Megdobogott a szívünk. A költő félrekiáltta a kislelkűeket, kik kétségbe vonják, hogy van a magyarnak istene. Mi pedig, magyar fiúk, abban a pillanatban éreztük, tudtuk, láttuk, hogy manapság kiveszett a kislelkűeknek ez a fajzata; éreztük, tudtuk, láttuk, hogy körülöttünk virágozik a haza hatalmas fája és dobogóan lüktet a nemzet élete ... Mikor aztán társunk oda jutott, a hol a költő a szép jövőt reményli, ujjongott mibennünk az öröm: teljeseedsbe ment vagy legalább a teljeseeds küszöbén van a költő reménykedése, mert a magyarok Istene él, véd, oltalmaz bennünket!

Azután kedves tanárunk mondott nekünk szép beszédet Petőfiről. Még egy költeményt hallhattunk: Petőfi levelét Aranyhoz; majd elbűsültünk a szobortól és mentünk a szülőház felé.

A falún hamar keresztülértünk s megláttuk az alacsony lakot, a fehérre bemeszelt kis ablakú házat, melyen egy tábla hirdeti: «Itt született Petőfi 1822-ben».